

ТЕОРІЯ КЕЛЬТСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ УКРАЇНИ–РУСИ С. ШЕЛУХІНА ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ В ОБГРУНТУВАННІ ЛЕГІТИМНОСТІ ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ 1917–1920 рр.

© Турчин Я., 2006

Розглянуто політичні погляди С. Шелухіна стосовно історико-правових підстав української державності, досліджено кельтську теорію походження України-Русі. З'ясовано, що суспільно-політичні погляди вченого не втратили актуальності. Вони можуть бути використані органами державної влади, політичними партіями, громадськими організаціями у процесі розбудови самостійної незалежної України, становлення демократично-правового суспільства.

Shelukhin's political views on historic and legal grounds for Ukrainian statehood have been considered; Celtic theory of Ukraine-Rus' origin has been investigated. It has been found that S. Shelukhin's social and political views didn't become less urgent. They can be used by the bodies of state power, political parties, public organizations in the process of developing independent Ukraine, the formation of democratic and legal society.

Постановка та актуальність проблеми. Українських дослідників завжди цікавили питання зародження та формування української етноісторичної нації як передумови утворення в Україні суверенної політичної державності. Відомий український вчений І. Лисяк–Рудницький зарахував українську націю до так званих “неісторичних” не тому, що вона взагалі не мала історичного минулого, а тому, що вона зазнала глибоких і тривалих перерв у своєму розвитку [2, с. 21]. На географічних і політичних картах Європи Україна то виникала, то тимчасово зникала з них, то знову з'являлася в певних модифікаціях назв і кордонів. Питання про розвиток української нації вчений назвав науковою проблемою, яка, однак, дає підстави стверджувати, що процес відновлення та відродження української державності є цілком легітимним. Століттями українцям з політичним підтекстом нав'язували норманську теорію походження слов'янських народів. Навіть сьогодні сучасні російські дослідники вважають українське питання міфом, “диявольським гомункулосом із таємних лабораторій Бісмарка і Мольтке, Андраші та фон Гетцендорфа”, відмовляючи українському народові у праві на самостійне існування [14, с. 9–10]. Зокрема, дослідник Є. Морозов вважає, що “українське питання” не є самостійним, окремим, воно не більше ніж грань російського питання, яке постійно піднімається в наш час. А сама поява української державності в кінці ХХ ст. – це лише черговий експеримент, недоречність, бо, на його думку, люди, які мислять логічно, “не схильні очікувати воскресіння мертвонароджених і задалегідь приречених ідеологій в політичній практиці” [14, с. 7]. Тому вирішення “українського питання” лежить у контексті вирішення загального “російського питання” та усунення “українізму” з ідеологічного простору Росії.

Російські науковці, за невеликими винятками, й надалі продовжують розцінювати український “націоналізм” періоду національно-визвольних змагань у ХХ ст. як ірраціональну силу, яка своїм руйнівним характером призвела до численних жертв “радянських” людей. Отже, не випадково відомі громадсько-політичні діячі українського національного пробудження кінця ХІХ – початку ХХ ст. присвятили значну частину свого наукового доробку обґрунтуванню сутності українського народу як окремої етнічно-культурної одиниці, виділивши основні віхи на шляху і етносоціальної, і державотворчої діяльності українців. Помітне місце серед них займає відомий представник народницько-демократичного напрямку в українській політології – С. Шелухін (1864–1938 рр.), ім'я якого стоїть поряд з такими видатними діячами українського національного відродження ХІХ – початку ХХ ст. , як М. Грушевський, В. Липинський, С. Томашівський та інші. Ідея державності, шляхи та засоби боротьби за її реалізацію, пошук оптимальних форм державного розвитку, аналіз причин, які призвели до втрати державної самостійності України, були центральними проблемами наукових пошуків С. Шелухіна. Поєднання в особі С. Шелухіна теоретика і практика надає дослідженню його творчості важливого значення, адже він був не тільки відомим науковцем, а й активним політиком і державним діячем, ідеологом українського визвольного руху, визначним дипломатом.

Метою дослідження є розгляд змісту теорії походження України-Русі С. Шелухіна, виділення політико-правових підстав української державності.

Ступінь вивчення проблеми. Теоретична спадщина вченого в умовах радянського тоталітарного режиму тривалий час замовчувалась та була недоступною для науковців і широкого кола читачів. Після проголошення незалежності з'явилися нові можливості для дослідження наукового доробку С. Шелухіна. Проте основні ідеї вченого залишалися поза увагою дослідників. Більшість досліджень охоплювала лише певні епізоди громадсько-політичної діяльності С. Шелухіна в контексті загальних подій тогочасного суспільного життя. Науковий доробок вченого є недостатньо вивченим, а отже, вимагає ґрунтовнішого та ширшого дослідження, що зумовлює суспільну і наукову актуальність вибраної теми.

Виклад основного матеріалу. Викладена нижче “кельтська теорія походження українства” виказує світові фігуру С. Шелухіна-вченого у незвично привабливому і для нашого часу та оригінальному світі.

Будучи учнем В. Антоновича, він вивчав історичні й політичні проблеми розвитку України з народницьких позицій. Науковими дослідженнями стосовно політичного розвитку вчений почав ґрунтовніше займатись, перебуваючи вже в еміграції, аналізуючи і свій практичний досвід провідного учасника подій в Україні 1917–1920 рр. В наукових публікаціях дослідник неодноразово підкреслює, що Україна має право на власну державність на підставах історично-правовій та самовизначення [13]. С. Шелухін добре усвідомлював значення історичного минулого українського народу для обґрунтування легітимності питання про відновлення української державності.

Вчений неодноразово наголошував: “Розгубивши традиції і не знавши історії, українські діячі нарobili Батьківщині дуже багато шкоди” [10, с. 110]. Дослідники історичного розвитку української державності повинні оперувати виключно достовірними науковими знаннями та вміти практично застосовувати їх для боротьби проти поневолювачів українського народу, його державності та свободи. “Безкритичний компілятор чужих думок, – констатує С. Шелухін, – сам робить себе жертвою неправди, тенденцій і політики, а українцям несе отруту українською мовою і підкопує довір'я” [10, с. 110].

Українська нація без минулого, без історичного коріння, на його думку, не може існувати самостійно, бо у такому разі вона стає об'єктом чужих політичних домагань і маніпуляцій. Впродовж десятиліть противники відновлення української державності, відстоюючи власну позицію, керувались доволі вагомим аргументом: українці нічим не довели свого самостійного історичного походження, тому вони не є національною індивідуальністю, вони не мають своєї історії та її трактування, позбавлені власної культури [10, с. 28]. А отже, наголошували вони, українські самостійницькі претензії є безпідставними, оскільки історія українського народу – це не історія окремої нації, а лише певний фрагмент загального історичного процесу.

Цілком очевидно, зазначає С. Шелухін, що основним завданням українських науковців є виконання свого обов'язку перед нацією, який допоможе звільнитися від “нав'язаних ідей” [10, с. 115]. Вчений доволі критично сприймав норманську теорію, підкреслюючи, що вона швидше не наукового, а політичного походження. Спираючись на історичні факти, вона викривлює їх, а деякі з них взагалі ігнорує [8, с. 3]. Зрозуміло, наголошує С. Шелухін, що її створили з хаосу політичних, династичних, етнічних, географічних та інших елементів: “У Москвичів, де нормани, там і їх племінна єдність, хоч би з норманами були хоч чимось й жиди, татари, вірмени, грузини, араби, бо в московській уяві норманство навіть формально перетворює всіх в “єдиную русскую народность” [10, с. 116]. Норманська теорія заперечувала право українського народу на оригінальність походження і самостійний розвиток.

У цьому контексті С. Шелухін зазначає, що російські уряди нав'язують ідею, нібито Київська Русь своє державне існування розпочала лише з 862 р. завдяки північним сусідам. Звідси випливало твердження про панування Росії над Україною, встановлювалася монополія політичної влади Півночі над Півднем, відкидалися історичні права українського народу на власну державність [8, с. 4].

Для норманістів, зауважує дослідник, 862 рік став своєрідним бар'єром, до якого історії просто не існувало. Така схема розвитку історії була штучно скомпонована на основі єдності роду руських князів. С. Шелухін констатує, що згідно з цією теорією, “Русь – то князі з Скандинавії, а історія Руси – то історія тих князів, народ же своєї історії не мав” [8, с. 4]. Об'єднавши княжі роди, зауважує він, унітаристи проголосили не лише єдність київської і московської історії, а й фікцію існування єдиної руської народності, основою якої вони вважали московський народ з його монополією на “рускість” [8, с. 5]. С. Шелухін не раз наголошував на тому, що історія України – це не історія князів. Російські історики, вказує він, намагалися “. . . прив'язати Київ до Москви і топити в своїй історії історію України єдністю династії уособників та узурпаторів” [6]. Такий

підхід до вивчення історії, продовжує вчений, прирікав українську слов'янську народність “на позбавлення своїх прав і знищення разом з її історією, культурою, цивілізацією та свободою” [8, с. 5].

Норманська теорія розглядала історію кожного народу виключно як об'єкт, а не суб'єкт суспільно-політичного розвитку, хоча кожний з народів творив власну історію ще задовго до 862 року. Усвідомлення цього факту, наголошував вчений, є підставою для визнання політичних прав самовизначення кожного з народів, тоді як для унітаристів історія кожного народу є сепаратизмом і політичним злочином [8, с. 5]. Керуючись основними ідеями норманської теорії, унітаристи вважали, що українського народу немає і не було, а тому й підстав щодо його державного самовизначення існувати просто не може.

Основа норманської теорії – це панування московсько-російського політичного унітаризму, підкреслював С. Шелухін, відповідно до якого єдиною руською народністю вважалася природна цілісність одного народу з однією мовою, однією культурою, одним правом, одною історією тощо етнографічними і культурними ідентичностями [4, ф. 3695, оп. 1, спр. 94, арк. 5]. Російські унітаристи стверджували, що “руський народ” – це єдина народність, до складу якої входять українці, білоруси, росіяни, фіни, монголи, євреї, греки, німці та інші народності з перспективою включення сюди всіх слов'ян шляхом інкорпорації й асиміляції. Коментуючи таке трактування “руського народу”, С. Шелухін констатує, що “всі ці народи в єдинім руськім народі мисляться злитими в одне як цілість антропологічну, природну, національну, язикову, правову, культурну, історичну. . . Все минуле їх, щоб і не нагадувало про якусь окремішність, нищиться, ігнорується, визнається неіснуючим” [4, ф. 3695, оп. 1, спр. 94, арк. 5]. Російські унітаристи проголосили монополію “московської народності”, надали їй статус єдинодостовірної, офіційно-державної з необмеженим правом керувати суспільно-політичним життям і розвитком інших народів. Тому, наголошував дослідник, будь-які прояви власного, національного, відмінного від московського вважаються злочином і підлягають негайному знищенню, як щось антидержавне, антисоціальне та антинаціональне, з погляду унітаристів [4, ф. 3695, оп. 1, спр. 94, арк. 6].

У цьому контексті вирішення питання про походження Русі має величезне значення не лише для української історії, а й для слов'янської та всесвітньої. Саме з історією походження Русі пов'язаний один з найголовніших етапів розвитку української державності, – формування її культури, цивілізації та самостійності. Наукові знання стосовно походження Київської Русі та її вагомого внеску в культуру, історію українського народу, наголошує дослідник, має вирішальне значення у вивченні української історії, державного, цивільного, кримінального, міжнародного та процесуального права [8, с. 12].

Суспільно-політичні погляди вченого ґрунтуються на його теорії кельтського походження Русі. В її обґрунтуванні він відштовхується від тези М. Грушевського, який у своїй праці “На порозі нової України” зазначає, що українська культура перебувала у тісному зв'язку з “кельтською культурою Подунав'я”, культурою держави Мітридатів та узбережжя Понту. “Ще наприкінці XVI століття, – констатує М. Грушевський, – папському нунцієві Комуловичові оповідали про велику і сильну людність “руську” “Ruthenogum” в околицях Нижнього Дунаю” [1, с. 13, 17, 18]. С. Шелухін цілком погоджувався з М. Грушевським у тому, що українська культура є культурою західноєвропейського типу і тісно зв'язана з кельтською та грецькою культурою [12, с. 94]. Натомість, вплив кельтської культури на українську націю відбувався безпосередньо через кельтів, а не через германців, як стверджував М. Грушевський.

Спираючись на праці VI ст. (Йордана, Прокопія) та факти щодо розселення слов'ян з Придунайщини, про які йдеться в Київському літописі, С. Шелухін обґрунтував власну теорію етногенезу української нації. Історію українського народу він розглядає як розвиток окремої етнічно-культурної одиниці, що веде свій початок від кельтів-русинів, що проживали на території сучасної Південної Франції. На думку вченого, кельтська Русь у Галії (сучасна Франція) існувала ще до нашої ери, і ця територія називалась Rutheni, Русини, Рус, Русь, а в грецькій вимові – Рос. Він констатує, що вона “мала свою державу від річки Ольти, нині Лот, на південь до Середземного моря. Це Провансаль в нинішній Франції. Держава називалась Ruthena Civitas” [8, с. 117].

Русини – це одне з кельтських племен, яке проживало на півдні Галії. С. Шелухін зазначає, що вони вели таке саме суспільно-політичне життя, що і кельти. Суспільство було поділене на три стани: друїди – клас освічених людей, які були обізнані у справах релігії, правосуддя, моральних норм та народної освіти; кінники та плебс – класи простих людей. Раз у рік це плем'я обирало людину, котру наділяли організаційно-керівними функціями. Навчання було доступним для всіх, у школах вони користувалися грецьким письмом. Русини вели різноманітні статистичні дані про кількість зброї, війська, житла, населення (ділили його на старих, молодих, чоловіків та жінок). У них були добре сформовані та розвинуті релігійні уявлення: кельти-русини вірили в існування потойбічного світу і безсмертя душі, мали добре сформований пантеон божеств, приносили людські жертви. За родом занять вони були воїнами, хліборобами, скотарями, торговцями.

Місцезнаходження кельтів С. Шелухін виводить, спираючись на Київський літопис та відштовхуючись від своєї гіпотези щодо розташування Варязького моря. Зокрема, зазначає вчений, у літописі значиться, що Варязьке море оточує суходіл, який був заселений шведами, норманами, готами, руськими, англійцями, галичанами, італійцями, римлянами та іншими народностями. Він дійшов висновку, що Варязьке море – це Середземне море, бо всі перераховані літописцем народності проживали саме на зазначеній території. Отже, літописець називає галів галичанами і зазначає територію їхнього перебування біля Варязького моря, на території сучасної Франції. Тут же, зазначає С. Шелухін, на півдні Галії жив кельтський народ, який Юлій Цезар та інші називали “Rutheni, Русини, Русь” [8, с. 15]. Ще в I столітті до нашої ери Юлій Цезар писав, що назва “кельти” в римській мові звучить як “Galli”, що в перекладі означає “півень”, який у стародавніх кельтів мав культовий характер.

Отже, продовжує дослідник, київський літописець Варязьким морем називав не лише море, а цілу систему морських вод Західної Європи, зокрема й Середземне море. Варягами він називав також кельтів та галів, які розташовувались на середземному узбережжі, займалися морською торгівлею та мали колонії на березі цього моря в Африці. Натомість греки, зазначає С. Шелухін, звали кельтів галатами. Вже з VI ст. до н. е. весь північний берег Середземного моря був засіяний грецькими колоніями на півдні Галії. Греки були сусідами кельтів, підтримували з ними торговельні, військові та культурні зв'язки. Вони також мали колонії на території сучасної України: Ольвію на березі Бугу та Офісу на березі Дністра.

Арабський письменник Аль Мукадесі, описуючи похід Київської Русі на хозар, зазначив: “Народ з Рума, що зветься Рус” [8, с. 34]. Письменник мав на увазі народність, яка проживала на півдні Галії і звалася русинами. На думку С. Шелухіна, слово “Рум” у перекладі з арабської є назвою Римської імперії. Керуючись працею Аль Мукадесі, можна вважати, що Київська Русь своїм корінням сягає Римської імперії. Доказом цього є і зміст “Руської Правди”, який, на думку вченого, “не раз дихає римським правом”, поза беззаперечний вплив на козацьку культуру, треба пригадати ще й про існування багатьох норм звичаєвого права, спільного для українців і римлян.

В часи Аттіли, вважає С. Шелухін, кельти-русини великою масою були змушені мігрувати в римську провінцію Норік (район сучасного Зальцбургу в Австрії). “Осівши там, – пише вчений, – в Придунайщині, в Панонії, в Приадриатиці, вони на нових місцях зустрілися зі слов'янами: хорватами, сербами, словенцями, чехами, словаками. Підсиливши себе через шлюб з слов'янськими племенами адриатичної слов'янської раси, до якої належали й анти, ці кельти-русини примушені були протягом часу мандрувати вниз по Дунаю, поки в кінці VII-го або на початку VIII віку дійшли до Азовського моря, перейшли Дін і отаборились на острові Тамані”, заснувавши на Таманському півострові державу Тмутаракань [7, с. 29]. Саме там, на думку вченого, заснували Чорноморську Русь, яка згодом мігрувала на територію, заселену полянами. Кельтів-русинів, які осіли на острові Тамань, нараховувалося близько ста тисяч. Спираючись на твори арабських письменників, С. Шелухін зазначив, що з кінця VIII ст. вони брали участь у великих військових походах на Сурож та Амастру, що принесло їм славу великого народу (навіть Чорне та Азовське море почали називати Руським).

Через торговельні та військові стосунки кельти ще більше ослов'янилися, а в IX ст. значна частина їх переселилася на полянську землю в Київ, на територію сучасної України, заселену антами. Кельти-русини рушили до Києва цілим народом, а не окремою хвилею, як стверджують прихильники норманської теорії. Вчений констатує: “. . . тут нарід Русь влився в слав'янську українську масу Полян та зреформував Київську державу під назвою Руської Держави, давши їй своє ім'я по своїй колишній Галльській державі на півдні Франції” [8, с. 118]. Тому, зазначає С. Шелухін, русини V ст. і русини Олега, Володимира та Ігоря – це “в традиції одне й саме” [8, с. 27]. Документальні факти засвідчують, зазначає дослідник, що русини і Русь у Провансалі, в Норіку та в Києві – це один і той самий народ кельтського (гальського) походження.

Кельти-русини, які мігрували з території Провансалю на територію сучасної України, вже застали в Києві державу антив. С. Шелухін зазначає, що в IV ст. наші предки анти жили власним державним життям: анти-українці мали свою територію і владу, самостійно виступали у міжнародних стосунках. Всупереч теорії триєдиної Русі, С. Шелухін доводить, що український народ – слов'янський, до якого влилася певна кількість грецьких і кельтських переселенців. На думку вченого, є багато доказів, які засвідчують кельтсько-українську спорідненість. Так, саме кельти принесли на Україну гальські мечі зі знаком тризуба, який став символом української нації, як у кельтів, так і в українців існує культ півня тощо [8, с. 70]. Інша частина кельтів-русинів з римської провінції Норік мігрувала вгору до Карпат і Збруча й осіла на території Галичини. Асимілювавшись з місцевим слов'янським населенням, вони принесли туди свою племінну назву Галлів, Галичини, Галіції [8, с. 118].

Вчений також пояснював і походження наших предків – антів. Найдавніші відомості про Україну походять ще з часів давніх грецьких істориків, географів і поетів. Надзвичайно багато історичних даних про минуле українського народу залишив Геродот у своїй праці “Історія Геродота Галікарнаського”. В ній зазначається, що територія, яка приблизно відповідала сучасній етнографічній території України і мала форму чотирикутника називалася Скитія. Вона простягалася із заходу на схід (приблизно від річки Прут до річки Дон) і на південь до Чорного моря. Північна межа чітко не визначалась. Геродот вказав, що панувало на цій території плем’я “Царських Скіфів” [12, с. 97]. На думку археологів та істориків, зазначає С. Шелухін, на цій території із заходу до Дніпра і на лівому його боці проживали слов’яни, які були давніми предками українського народу. Власне з цими народностями, вважає дослідник, асимілювались греки та кельти, а також слов’яни з Придунайщини.

Візантійський історик Прокопій, продовжує дослідник, у своїх працях 550–554 рр. зазначає, що анти жили на території України ще в III ст. Це був народ, одноплемінний зі слов’янами. Вони прийшли з Подунав’я та поширилися за Дніпро до Азовського моря. “Жили вони в сусідстві з Слов’янами, – зазначає С. Шелухін, – мова у них була спільна з ними, побут і вірування однакові, лад також був один – вічевий, демократичний, але це два різні народи” [12, с. 100]. Грек Маврикій у військовому трактаті кінця VI ст. підкреслив, що слов’яни і анти свободолюбні, вони не піддаються рабству і пануванню над ними. В VI ст. між ними розпочалася війна, в якій слов’яни одержали перемогу над антами. В творах Прокопія та Йордана також розповідається про походи антів у Македонію, Фракію, Іллірію вже у IV, V, VI ст. На думку С. Шелухіна, анти або цілком злилися з українськими слов’янами в антропологічну цілість, або ж сполучилися з Руссю, що була того самого кельтського походження [12, с. 101].

Спираючись на дослідження професора В. Данилевича, С. Шелухін зазначає, що територію України заселяв слов’янський народ з домішкою давньої грецької культури. Про це свідчать антропологічні дані та похоронна обрядовість. Він також наголошує, що на зазначеній території московської народності не було: геометричні орнаменти на посуді лише українського стилю. Натомість, фінських орнаментів (із зображенням тварин) тут теж немає [12, с. 100].

Зв’язок слов’янського народу з грецьким виразно показано у вже згаданій праці Геродота, де він назвав русявий, блакитноокий народ будинами (вудинами). Він також вказав і межі його розташування: приблизну територію сучасної Харківської, Полтавської, Чернігівської, Київської, Волинської областей. Найімовірніше, продовжує вчений, Дністром сюди прибули гелони (греки), вихідці з грецьких міст. Тут вони заснували місто під назвою Гелон. Професор О. Надеждін, підкреслює С. Шелухін, навіть зазначає, що цим містом міг бути Київ. Спираючись на документальні свідчення Геродота, він констатує: “... Гелони денаціоналізувались, бо злились з тубільним населенням. Вони балакали двома мовами – скитською і грецькою, але мішаною. . .” [12, с. 97].

Отже, кельти-русини, мігрувавши з території Провансалю, вже застали в Києві державу антів. Проте вони внесли істотні зміни в її соціальну організацію, що дало значний поштовх для розвитку київської цивілізації. Усунувши від влади місцевих слов’янських князів, русини опанували полянську землю та Київ. Водночас вчений зазначає, що вони принесли соціальні, юридичні та військово-організаційні зміни устрою тогочасної української державності, підняли її на новий рівень: “Русь підняла українську державність на височінь однієї з найвпливовіших в Європі і з Києвом родилась династично Швеція, Англія, Франція, Візантія, Чехія, Німеччина, Угорщина і ін.” [9, с. 4].

На думку С. Шелухіна, вже у X–XI ст. Україна була могутньою європейською країною, яка займала територію від Кавказу до Карпат. У цей період вона мала кілька назв: народну назву “Україна” та княжі назви – “Київська держава”, “Русь”, “Росія”, “Сарматія”, “Роксолянція”. Українська країна перебувала в тісних стосунках з європейськими країнами. Свої думки дослідник підсилює фактичним матеріалом: дочки князя Ярослава були одружені з королями Франції, Норвегії, Угорщини, а його дружиною була шведська принцеса; сестра князя Ярослава перебувала у шлюбі з польським королем. Вчений вважає, що про статус тогочасної України як високорозвинутої європейської країни свідчать і її стосунки з Візантією, з якою вона укладала торговельні договори у 912 та 945 рр. [5, с. 23].

Водночас С. Шелухін намагається довести, що московської держави, яка привласнила собі назву Росія тільки у XVII ст., тоді ще взагалі не існувало. Історичні факти вказують на те, що народ, який жив на північ і схід від України і сьогодні називається російським, на той час не мав спільної назви і звався за назвою окремих родоплемінних місцевостей – ростовцями, муромами, суздальцями, володимирцями тощо. Це було населення фінсько-монгольських племен, які перемішалися зі слов’янами і утворили ту народність, що

сьогодні називається російською. На противагу цьому, підкреслює вчений, український народ не має в собі домішок фінсько-монгольських племен [5, с. 23]. Спростовуючи норманську теорію, він неодноразово наголошує, що історія кожного народу лише тоді є цікавою, коли вона самостійна [10, с. 20]. Тому особливу увагу він приділяв питанню дослідження психологічних особливостей українців, росіян та поляків.

Дані антропологічної науки свідчать, зазначає дослідник, що український народ за цими ознаками належить до адриатичної (динарійської) слов'янської раси. Посилаючись на дослідження своїх попередників – В. Антоновича та М. Володимирського-Буданова, С. Шелухін доводить, що “Руська Правда” має багато спільного з правом слов'ян адриатичної, або динарійської раси, до якої належать українці, словенці, серби, хорвати, чехи, словаки. Натомість “інервація – функціонування нервової системи, у російської, української, польської народностей цілком різні” [3, с. 71–72].

Походження українського народу вчений тісно пов'язує з історією інших слов'ян адриатичної групи – словенців, хорватів, сербів, словаків, чехів, на території яких “постійно з найдавніших часів переходили, жили і мішалися народи кельтські. Слов'яни адриатичної раси займали землі Адриатичного моря по Дунаю на північний схід, кінчаючи Подніпрящиною обох боків і ширившись до Вісли” [7, с. 57]. Вчений навів й інші докази належності української нації до адриатичної групи народів. Наприклад, у Сербії область, яка розташована в північно-східній її частині при р. Дунай, зветься Країною, Вкраїною; у Боснії район при р. Врбасі з містечком Бігач зветься також Вкраїною. Вказані назви єднають український народ з Приадриатикою і Придунайщиною, де “країнами” називаються землі, які являють собою території, здобуті мечем, за які довелося вести війни [7, с. 37]

Звертаючись до питання про походження російського та польського народів, С. Шелухін зараховує їх до віслянської (вістувської) слов'янської групи. Аналізуючи українсько-польські відносини XV–XVII ст., С. Шелухін констатує: “Дві народності, два різні світогляди, дві історії (аристократична і демократична), дві культури. . . суперечність інтересів на ґрунті політичній, національній, соціальній, релігійній, правовій, моральній, історичній” [10, с. 31–32]. Стосовно російської народності, то тут у своїх твердженнях він посиляється на аналогічні думки французьких антропологів Денікера, Алі, географа Реклю і звертається до літописних свідчень. У літописі Нестора розповідається, констатує він, як брати В'ятко і Радим “од ляхов” пішли з своїми родами по р. Оці й утворили радимичів та в'ятичів. Крім цієї польської рідні, північні слов'яни перемішалися з фінами, уральськими монголами. Однак український народ не має в собі вказаних домішок чужої крові, яка розділяє росіян та українців на два різні народи [11, с. 15]. Саме цю думку дослідник відстоює в полеміці з академіком С. Рудницьким, який зараховує росіян не до віслянської антропологічної групи, куди поміщає поляків, а до орієнтальної [3, с. 72].

Водночас вчений визнає, що українці, росіяни, чехи, поляки, серби та інші народи – слов'янського походження, і що є дуже багато спільного між українцями та росіянами. Відмінність між ними – це наслідок асиміляції з іншими народами: великоруської нації – з фіно-монголами, а української – з кельтами. На його думку, розселяючись, слов'яни змішувались з тубільцями, вступали у зв'язки з сусідами. Саме так утворювалися нові народності слов'янського походження. Проте, наголошує С. Шелухін, у цей процес кожен народ вносив свою мову, свої психологічні особливості, які позначалися на утворенні нового народу, його психології, мові, культурі [4, ф. 3695, оп. 1, спр. 46, арк. 197]. Аналогічно, з одного кореня, утворилися два різні народи – російський і український, але вони, підкреслює С. Шелухін, “розійшлись нарізно ще в доісторичні часи і шляхом довгого історичного процесу утворили з себе кожний окрему народність, як національну індивідуальність з своєю окремою мовою” [4, ф. 3695, оп. 1, спр. 46, арк. 205].

У своїй теорії кельтського походження Русі, дослідник доводить, що українська нація належить до адриатичної слов'янської групи, а історія її починається раніше ніж 862 р. Русь існувала ще перед Різдом Христовим, займаючи територію на півдні Галії у Провансалі. Тому, констатує С. Шелухін, “історію українського народу до 800 років ніяк не можна звати Руською, як і московську історію до XVIII віку не можна звати Руською” [8, с. 12]. Норманська ж теорія, на його думку, не має наукової бази, оскільки в ній “змазане життя слов'янських племен до приходу варягів, на руку російській імперській історіографії, бо в ті часи на її просторах блукали дикі угро-фінські племена з домішкою слов'ян” [3, с. 71].

Аналіз наукових праць С. Шелухіна, які розкривають кельтську теорію походження Русі та базуються на документальних джерелах, історичних фактах, а також працях істориків, філологів, мовознавців, показав, що український народ – це народ слов'янський, до якого влилась певна кількість грецьких та кельтських переселенців. Водночас, на думку С. Шелухіна, історія українського народу – це не історія кельтської Русі та руських князів. Безперечно, кельти внесли значні державницькі зміни, розширили культурні здобутки українського

народу. Проте, констатує вчений, український народ “мав досить духовної сили і своєї культури, щоб взяти від цієї Русі краще, а їй передати своє краще, і злитися в одно з народом Русинами та асимілювати його свobodно так, щоб ті Русини перетворилися в масу українського народу, внісши в нього відповідні зміни” [6].

Висновки. Отже, аналіз праць вченого засвідчує, що український народ – це народ слов'янський, до якого влилась певна кількість грецьких і кельтських переселенців. Історію українського народу, на противагу норманській теорії, С. Шелухін розглядає як розвиток окремої етнічнокультурної одиниці, що бере свій початок від кельтів-русинів, які проживали на території сучасної Франції. Аналізуючи історичні факти, вчений доводить, що історія української нації починається раніше за 862 р., як це стверджували представники московської історичної школи. Кельтська Русь, яка прийшла на Україну в кінці VII чи на початку VIII ст., вказує він, вже застала українську державність. Усунувши від влади місцевих слов'янських князів, русини опанували полянську землю та Київ. Водночас вчений визнає, що вони принесли соціальні, юридичні та військово-організаційні зміни устрою української державності, піднявши її на новий рівень. Українці, на його думку, разом зі словенцями, хорватами, сербами, словаками та чехами належать до адриатичної слов'янської групи. Звідси він обґрунтовує право українців на самостійний розвиток, стверджуючи, що вже у IV ст. вони жили своїм державним життям: анти-українці мали свою територію і владу, самостійно виступали у міжнародних стосунках. Право українського народу на самостійне існування обґрунтовує й сама історична назва його країни “Україна”. Вона, на думку вченого, не означає російської чи польської окраїни, а є назвою території, яка заселена певною народністю, з чітко встановленими територіальними межами.

Погляди С. Шелухіна стосовно зародження і розвитку української нації є недостатньо вивченими, але інтерес до них постійно зростає. Сьогодні вони набувають особливої актуальності, бо сам факт існування нації визначає її право на власну політичну історію і самостійну державність. Треба визнати, що наукові праці С. Шелухіна, дали надзвичайно багатий і цінний матеріал для дослідження історії розвитку українського народу та його географічних сусідів (росіян та поляків). Основні положення кельтської теорії походження Русі можуть бути використані вітчизняними науковцями при розробці фундаментальних досліджень з історії зародження та розвитку української нації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грушевський М. *На порозі нової України*. – К., 1991.
2. Лисяк-Рудницький І. *Історичні есе*. – К., 1994. – Т. 2.
3. Потульницький В. *Історія української політології (Концепції державності в українській зарубіжній історико-політичній науці)*. – К., 1992.
4. *Центральний державний архів вищих органів влади та управління України*.
5. Шелухин С. *Визнання Української Республіки Росією // На переломі*. – Відень, 1920. – Ч. 1. – С. 23 – 28.
6. Шелухин С. *Про Русь // Український Голос*. – 1928. – 6 червня.
7. Шелухін С. *Додаткові лекції до курсу “Історія українського народу”*. – Прага: вид-во “Українського Робітника”, /б. р. / – 74 с.
8. Шелухін С. *Звідкіля походить Русь: Теорія Кельтського походження Київської Русі з Франції*. – Прага, 1929. – 128 с.
9. Шелухін С. *Історично-правові підстави української державності // Студентський вісник*. – Прага, 1929. – Ч. 1–2. – С. 2–1.
10. Шелухін С. *Критика нового наукового підручника історії України*. – Львів, 1935.
11. Шелухін С. *Лист до редакції (З приводу листа С. Рудницького “Чому це так?”) // Воля*. – Відень, 1920. – Ч. 3. – С. 14–20.
12. Шелухін С. *Україна – назва нашої землі з найдавніших часів*. – Дрогобич: Бескид, 1992. – 249 с.
13. Шелухін С. *Українська державність і самовизначення // Трибуна*. – 1919. – 28 січня.
14. Морозов Е. *В желто-голубом тумане // Ульянов Н. Украинский сепаратизм*. – М.: Эксмо; Алгоритм, 2004. – С. 5–84.